

СПЕЦИФІКА ВИСВІТЛЕННЯ ПРОБЛЕМИ ЕКОЦИДУ В ЗМІ

Олена Карнаух,

здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,

спеціальність 061 Журналістика,

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

Науковий керівник –

кандидат філологічних наук,

доцент кафедри масової та міжнародної комунікації

Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

Оксана Гудошник

Збройна агресія РФ проти України завдає значної, в деяких випадках не виправної, шкоди багатьом сферам функціонування та життєздатності держави. Однією з найболючіших тем є екологія, оскільки воєнні дії стають причиною небезпечних деструкційних змін навколишнього середовища.

Юридичне визначення ключового терміну – «екоцид» – надане у Кримінальному кодексі України (Стаття 441): «масове знищення рослинного або тваринного світу, отруєння атмосфери або водних ресурсів, а також вчинення інших дій, що можуть спричинити екологічну катастрофу» [5]. Як зазначають українські дослідники-правники [1], потрібно звертати увагу не лише на сам факт злочину, але і на його потенційні наслідки, в тому числі на можливість спричинення реальної екологічної катастрофи. Загальна сума збитків довікллю сягає понад 1,5 млрд доларів, а для аграрного сектору може сягнути 10 млрд. Це лише частина оприлюдненої інформації, вкрай складно визначити довгострокові екологічні наслідки воєнних дій чи, наприклад, окупації Чорнобильської, Запорізької АЕС.

Статистика підтверджує актуальність звернення до теми екоциду:

- Україна розслідує понад **200** воєнних злочинів проти довкілля та **15** випадків, які за Кримінальним кодексом України кваліфікуються як екоцид;
- близько **30%** території України – 174 кв км – забруднені вибухонебезпечними предметами, понад **2,4 млн га** лісів пошкоджено [3; 4];
- близько **600** видів фауни та **750** видів флори опинилися під загрозою знищення [2];

• руйнування Каховської ГЕС призвело до потрапляння у води Дніпра та Чорного моря великої кількості паливно-мастильних матеріалів; у критичному стані національний заповідник «Ниžньодніпровський» та парки «Великий Луг» та «Каменська Січ»; існує загроза підняття ґрунтових вод в Олешківських пісках.

ЗМІ як посередники в діалозі між владою і суспільством відіграють ключову роль у поширенні інформації про екологічні проблеми та екоцид, які є актуальними для сучасного українського суспільства. Так, у 2023 році статус офіційного ресурсу Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України отримав мобільний застосунок «Екозагроза», до якого долучились понад 457 тис. людей (<https://ecozagroza.gov.ua/>). Серед завдань проекту – збір даних про екологічні загрози, спричинені окупантами.

Під час розгляду практичних кроків для поліпшення якості та ефективності висвітлення проблеми екоциду важливо врахувати низку аспектів.

1. Забезпечення якості журналістських матеріалів, дотримання журналістських стандартів, використання перевіреної інформації, залучення коментарів фахівців та експертів. Так, наприклад, автори розділу *Екорубрика* (інформаційний сайт «Рубрика», <https://rubryka.com/>) вдало поєднують сторітелінг, інтерв'ю, статистику, фоторепортажі, думки спеціалістів, інфографіку та фотоколажі. Значущість екологічних проблем підкреслюють й автори аналітичного порталу «Слово і діло»: статті відповідної тематики друкуються в розділі «Національна безпека».

2. Важливо надати історії емоційності та щирості. Наприклад, героями документального фільму «Ми, наші улюбленці та війна» українського блогера Антона Птушкіна стали не тільки рятувальники та зоозахисники, а й звичайні домашні (і не тільки) тварини, що стали свідками кривавої війни.

3. Актуальною залишається вимога динамічної розповіді, особливо для сучасного медіапростору, де увагу аудиторії важко утримати. Сфокусована історія, в якій наявний один головний герой чи сюжетна лінія, краще запам'ятається аудиторії. Серед вдалих прикладів назвемо регіональне розслідування каналу «Суспільне. Дніпро» про забруднення ґрунту (Поля у вогні – рідюча небезпека. *Суспільне. Дніпро*. 01.11.2022).

4. Крім того, історія має бути багатовимірною та перспективною, такою, що залишає простір для роздумів. Можна згадати відеосторітелінг від «Радіо Свобода» зі спогадами ексдиректора біосферного заповідника «Асканія-Нова» Віктора Гавриленка (В останній день я дійсно прощався з тваринами. *Радіо Свобода*. 23.03.2024).

5. Нарешті, важливо вибрати формат, який найкраще підходить для передачі інформації: аналітичне розслідування, відеоматеріал, інтерактивний текст, аудіоконтент, проілюстрована стаття чи репортаж. Універсальної поради у пошуку найефективнішої платформи, жанру, підходу – не існує.

Роль ЗМІ у поширенні інформації про екоцид є важливою для формування свідомого ставлення суспільства до навколишнього середовища і задля привернення міжнародної уваги до екологічних наслідків російсько-української війни. Початок форми

Список використаної літератури

1. Борщевська О. Публічно-правові та приватноправові аспекти визначення дефініції «екоцид» під час військової агресії. *Правова держава*. 2023. № 49. С. 113–129. <https://doi.org/10.18524/2411-2054.2023.49.276017>
2. Вуець П., Сокирчук Н. Екоцид. Що вже накоїли росіяни в Україні. *Главком*. 02.03.2023. URL: <https://glavcom.ua/publications/ekotsid-shcho-vzhe-nakojili-rosijani-v-ukrajini-911684.html> (дата звернення: 07.04.2024).
3. Довкіллева проблематика в публічному інформаційному просторі України. Київ: ТОВ «ЕЛ.БІ.АЙ.», 2023. 67 с. URL: https://www.irf.ua/wp-content/uploads/2023/11/ecology-in-ukrainian-media_2023finalversion.pdf
4. Костін А. Довкілля більше не має бути мовчазною жертвою війни. *Офіс Генерального прокурора*. 29.03.2023. URL: <https://gp.gov.ua/ua/posts/andrii-kostin-dovkillya-bilse-ne-maje-buti-movcaznoyu-zertvoyu-viini> (дата звернення: 15.04.2024).
5. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 року зі змінами та доповненнями. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>.